

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku z udziałem P. H.

o podstawę wymiaru składek w stosunku do P. H.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 2 marca 2026 r.,

zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 lutego 2025 r., sygn. akt III AUa 1796/22,

1. oddala zażalenie;

2. zasądza od żalącej się spółki na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego wraz z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 20 lutego 2025 r., III AUa 1796/22, w sprawie z odwołania płatnika składek P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku w

przedmiocie ustalenia podstawy wymiaru składek w stosunku do zainteresowanej P. H., w punkcie 1. ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego na kwotę 723,12 zł i w punkcie 2. odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.

W sprawie niniejszej organ rentowy decyzją z 27 sierpnia 2019 r. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne zainteresowanej z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę jako pracownika u płatnika składek wynosi za styczeń 2017 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe 7.391,03 zł, na ubezpieczenie zdrowotne 6.377,72 zł; za czerwiec 2017 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe 4.289,03 zł, na ubezpieczenie zdrowotne 3.701 zł; za wrzesień 2017 r. - na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe 5.544,04 zł, na ubezpieczenie zdrowotne 4.783,95 zł. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy powołał się na wyniki kontroli przeprowadzonej u płatnika składek oraz S. S.A., z której wynika, że w okresie pozostawania w zatrudnieniu u płatnika składek zainteresowana świadczyła pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie zawartej 1 lipca 2016 r. na czas nieokreślony umowy zlecenia z S. S.A. Płatnik składek złożył odwołanie od powyższej decyzji wnosząc o jej zmianę przez ustalenie, że płatnik składek prawidłowo naliczył i odprowadził składkę na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne z tytułu wykonywania umowy zlecenia przez zainteresowaną w okresach wskazanych w decyzji. Nadto płatnik składek wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Nadto wniósł o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

O toczącym się postępowaniu zawiadomiono S. S.A., w określonym terminie nie przystąpił do sprawy.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 28 września 2022 r., VII U 6111/19, w punkcie 1. oddalił odwołanie, w punkcie 2. orzekł o kosztach postępowania.

Na skutek apelacji od powyższego wyroku zaskarżonym w tym postępowaniu skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 17 lipca 2024 r. oddalił apelację płatnika składek oraz orzekł o kosztach procesu. Odpis wyroku z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi płatnika składek 27 sierpnia 2024 r.

W dniu 14 października 2024 r. płatnika składek złożył skargę kasacyjną od powyższego wyroku wartość przedmiotu zaskarżenia określając na kwotę 32.086,77 zł.

Sąd Apelacyjny wskazał, że spór pomiędzy stronami oscylował wokół tego, czy zainteresowana w ramach umów zlecenia zawartych z S. S.A. faktycznie wykonywała pracę na rzecz płatnika składek, z którym łączył ją stosunek pracy, a zatem konieczne było rozstrzygnięcie, który z płatników składek ostatecznie uzyskiwał rezultat tej pracy i w związku z tym, który z nich ma obowiązek odprowadzenia za zainteresowaną należnych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Tak określony przedmiot sporu i przedmiot zaskarżenia rzutował na określenie jego wartości dla potrzeb skargi kasacyjnej.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot sporu jest wyznaczany w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego określonym zakresem odwołania od decyzji organu rentowego. Wskazał również, że w sprawie o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne wartość przedmiotu zaskarżenia równa jest różnicy pomiędzy wysokością składki wskazywaną (zapłaconą) przez odwołującego się i składką należną ustaloną w zaskarżonej decyzji za sporny okres. Pogląd ten odnosi się do sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek co prawda jest sporna w odniesieniu do jakiegoś jej składnika (składników) lub jego wysokości, ale istotą sporu jest wysokość składek wymierzonych od ustalonej przez organ rentowy podstawy ich wymiaru. W takim przypadku wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi różnica między wysokością składek zapłaconych a

wysokością składek naliczonych przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji. W sprawach, w których przedmiotem sporu nie jest wysokość zobowiązania składkowego, ale wysokość samej podstawy wymiaru - wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi różnica między deklarowaną przez płatnika składek podstawą wymiaru składek a podstawą wymiaru określoną przez organ rentowy za sporny okres - art. 22 w związku z art. 398² § 1 k.p.c.

Kierując się powyższymi względami oraz mając na uwadze przedmiot sporu w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia ze skargi kasacyjnej na kwotę 723,12 zł. Skoro wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie wynosi poniżej 10.000 zł, zatem w myśl art. 398⁶ § 2 k.p.c. skarga kasacyjna jako niedopuszczalna i podlegała odrzuceniu.

W zażaleniu płatnik składek zarzucił naruszenie art. 22 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez ich wadliwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że wartość przedmiotu sporu wyznacza różnica pomiędzy deklarowaną przez płatnika składek podstawą wymiaru składek a podstawą wymiaru określoną przez organ rentowy za sporny okres i w konsekwencji przyjęcie, że w sprawie, ze względu na wartość przedmiotu sporu, skarga kasacyjna nie przysługuje.

Mając na uwadze powyższy zarzut żalący się wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez jego uchylenie w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego – art. 398² § 1 k.p.c. zdanie drugie. A contrario w pozostałych sprawach decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia.

Oznacza to, że nie każda sprawa, która dotyczy zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych jest sprawą kasacyjną. Sprawę tę wyróżnia to, że pracownik może być zatrudniany przez dwa podmioty, przy czym znaczenie ma to, że również w drugim zatrudnieniu pracę wykonuje na rzecz pracodawcy ze stosunku pracy. Wówczas to ten pracodawca, zgodnie z obowiązującymi przepisami, odprowadza składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne od przychodu łącznego zatrudnianego pracownika.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych może sprawdzić ten obowiązek składkowy, weryfikując również podstawę wymiaru składek, gdy nie jest prawidłowa. Wynagrodzenie za pracę lub inne przychody ubezpieczonego składają się na podstawę wymiaru składek z tytułu zatrudnienia (art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), którego organ rentowy nie jest stroną.

Przychód (wynagrodzenie) z tytułu zatrudnienia to jest wartość należąca do sfery faktów w stosunku prawnym, łączącym zatrudniającego i zatrudnionego. Częścią tego stosunku prawnego jest obowiązek dotyczący odprowadzania składek od przychodu pracownika. Wartość niewypłaconego pracownikowi wynagrodzenia jest jego wierzytelnością i prawem majątkowym w rozumieniu art. 398² § 1 k.p.c., gdy składa się na spór o to prawo między pracownikiem i pracodawcą. Jednak nie jest to wówczas sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych, bo organ rentowy nie ma roszczenia do pracodawcy o wynagrodzenie pracownika, a tylko o składki. To rozróżnienie potwierdza, że fakty w sprawie ustala się tylko dla stosowania prawa materialnego.

Zobowiązanie pracodawcy wobec organu rentowego dotyczy tylko składek na ubezpieczenia społeczne, a nie wynagrodzenia należnego zatrudnionemu. Wynagrodzenie to składa się na podstawę wymiaru składek, jednak samo w sobie stanowi tylko podstawę faktyczną (ekonomiczną) do wyliczenia wysokości (wartości) składek, które płatnik ma przekazać do ZUS. Tylko ta wartość określa dług (wierzytelności) i decyduje o dopuszczalności skargi kasacyjnej zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. Innymi słowy przedmiotem decyzji ZUS może być wysokość podstawy wymiaru składek, co nie oznacza, że wartość ta decyduje w każdym przypadku o dopuszczalności skargi kasacyjnej, gdyż sama podstawa wymiaru składek (przychód) nie jest długiem składkowym. Prawem majątkowym w rozumieniu

art. 398² § 1 k.p.c. jest w tym przypadku wartość składki lub składek wynikających z tej podstawy i dlatego tylko dług składkowy jest wartością, która decyduje o dopuszczalności skargi kasacyjnej.

W sprawie cywilnej, która obejmuje również sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 1 k.p.c.), fakty ustala się tylko dla stosowania prawa materialnego. Zasada w pełni obowiązuje w sprawach o świadczenia, w tym o roszczenie pieniężne, które ma na uwadze podstawowy przepis dotyczący wartości przedmiotu sporu (art. 19 k.p.c.). Taka też jest prawna konstrukcja pozwu, w której wskazywanie faktów stanowi tylko oparcie, dla żądania które jest przedmiotem sprawy (art. 187 k.p.c.). Potwierdza to również wyjątkowy przedmiot powództwa o ustalenie, w którym powód może żądać ustalenia tylko istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, a więc nie samych faktów.

Takie rozróżnienie faktów oraz żądania głównego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma na uwadze art. 398² § 1 k.p.c. Za wyjątek należy uznać dopuszczalność skargi kasacyjnej niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, zasadniczo z tej przyczyny, że są to sprawy ważne życiowo dla społeczeństwa, ale także dlatego, że w sprawach tych często ujawnia się potrzeba ustalenia faktów dla prawidłowego stosowania przepisów o ubezpieczeniu społecznym (przykładowo niezdolności do pracy, okresów zatrudnienia, złożenia oświadczenia woli przy zawieraniu zatrudnienia, szkody jako przesłanki odszkodowania). Ten wyjątek nie obejmuje jednak sprawy o składki, dlatego dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od przekroczenia granicy majątkowej (dziesięć tysięcy złotych). W przeciwnym razie postępowanie kasacyjne stałoby się powszechną (zwykłą) trzecią instancją.

Traci zatem na znaczeniu to, czy przedmiotem decyzji pozwanego a potem sporu sądowego jest podstawa wymiaru składek (przychód) czy zobowiązanie składkowe, gdyż tylko dla tej drugiej sytuacji ustala się wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia), decydującą o dopuszczalności zaskarżenia wyroku sądu drugiej instancji skargą kasacyjną, czyli pod warunkiem że prawo majątkowe ma określoną wartość – art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Jeżeli spór nie dotyczyłby wysokości

zobowiązania składkowego – jak podaje skarżący w zażaleniu – to skarga kasacyjna jest niedopuszczalna.

Sprawa mająca u podstaw stosowanie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 k.p.c. zdanie drugie), jako że pracownik podlega już ubezpieczeniom społecznym, natomiast regulacja z art. 8 ust. 2a ustawy nie likwiduje prawnej odrębności umowy cywilnej, czyli realizowanej obok stosunku pracy. Regulacja określa szersze pojęcie pracownika w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wówczas płatnikiem zgłaszającym pracownika jako „osobę” o której mowa w art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. jest pracodawca i w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe uwzględnia również przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło (art. 18 ust. 1a, art. 4 pkt 2a ustawy).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że o wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w sprawach o świadczenia z ubezpieczeń społecznych nie decyduje wysokość podstawy (faktycznej), od której oblicza się świadczenie, lecz sama różnica w świadczeniu. Innymi słowy, o wartości przedmiotu sporu i zaskarżenia decyduje wartość różnicy spornej wysokości tej składki, a nie jej podstawa wymiaru (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z 6 lutego 2008 r., II UZ 49/2007, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 162; z 6 maja 2008 r., I PZ 6/2008, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 232; z 24 maja 2012 r., II UZ 16/2012; z 17 kwietnia 2009 r., II UZ 12/2009, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 301; z 21 maja 2010 r., I UZ 38/2010; z 7 kwietnia 2010 r., I UZ 8/2010).

Zatem przychód, od którego zależy wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, także, gdy łączna podstawa wymiaru składek jest pochodną sytuacji z art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, należy do podstawy faktycznej, stąd spór o jej wysokość nie może określać wartości przedmiotu sporu oraz zaskarżenia (art. 19 i art. 398² § 1 k.p.c.). O dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje kwota składek na te ubezpieczenia w części spornej, czyli zależnej od przychodu z dodatkowego zatrudnienia.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c.

[a.ł.]